

PISA 2018

Velikonoční ostrov
Otázka 4 / 7

Přečti si článek „Zničily polynéské krysy stromy na Velikonočním ostrově?“ na pravé straně. Odpověz na otázku kliknutím na jednu z možností.

V čem vědci uvedení v článku souhlasí s Jaredem Diamondem?

- Lidé osídlili Velikonoční ostrov před stovkami let.
- Z Velikonočního ostrova zmizely velké stromy.
- Polynéské krysy sežraly na Velikonočním ostrově semena velkých stromů.
- Evropané objevili Velikonoční ostrov v 18. století.

Blog Recenze knihy Novinky z vědy
www.novinkyzvedy.cz/Polyneske_krysy_Velikonočni_ostrov

NOVINKY Z VĚDY

Zničily polynéské krysy stromy na Velikonočním ostrově?

Michal Kubát, redaktor pro vědu

V roce 2005 vydal Jared Diamond knihu *Kolaps*. V této knize popisuje osídlování Velikonočního ostrova (známého též po názvem Rapa Nui).

Kniha brzy po svém vydání vyvolala velkou polemiku. Mnozí vědci zpochybňovali Diamondovu teorii o tom, co se na Velikonočním ostrově stalo. Souhlasili, že vzrostlé stromy zmizely už před objevením ostrova prvními Evropany v 18. století, ale nesohlasili s Diamondovou teorií o příčině jejich vymizení.

Dva vědci, Carl Lipo a Terry Hunt, nyní uveřejnili novou teorii. Jsou přesvědčeni, že nové stromy nemohly vyrůst, protože semena stromů sežraly polynéské krysy. Krysy byly podle nich na Velikonoční ostrov přivezeny náhodou nebo úmyslně v kánoích, na nichž připluli první osadníci.

Studie prokázaly, že populace krys se může každých 47 dnů zdvojnásobit. A to je nějakých krys, které se musí něčím živit. Na podporu své teorie Lipo a Hunt uvádějí zbytky palmových ořechů, které nesou stopy po krysím hlodání. Vědci samozřejmě uznávají, že ke zničení lesů na Velikonočním ostrově přispěli také lidé. Jsou však přesvědčeni, že z řady činitelů jsou největším viníkem polynéské krysy.

Čtenářský proces:	Vyhledávání informací v textu
Formát otázky:	Jednoduchý výběr odpovědi – vyhodnocováno strojově
Požadovaná úroveň:	Úroveň 5 – velmi vysoká

V této otázce žák pracoval s třetím textem úlohy, který představoval článek z online populárně-vědeckého časopisu. Jeho úkolem bylo najít v článku informaci, na které se různé vědecké teorie shodnou. Ačkoli měl žák v této fázi k dispozici všechny tři texty, mezi kterými se mohl pohybovat kliknutím na jednotlivé karty, otázka byla klasifikována jako práce se samostatným textem, protože potřebnou informaci mohl žák najít v tomto textu, nemusel se vracet k recenzi knihy ani k blogu. Úroveň obtížnosti této otázky byla velmi vysoká pravděpodobně proto, že se v příslušné části textu vyskytovala věrohodná rušivá informace o příchodu prvních Evropanů na Velikonoční ostrov. Informace, že Evropané objevili Velikonoční ostrov v 18. století, je sice pravdivá, ale z hlediska obou konkurenčních teorií nepodstatná. Správnou odpověď zvolilo 47 % českých žáků.